

децентралізацію прийняття господарських рішень і делегувати широкі повноваження місцевим (регіональним) органам влади. Структури управління просторовими виробничими кластерами на глобальному, міжнародному, міжнародному регіональному (локальному) рівнях за умов спільної зацікавленості мають зорганізувати процедуру зчеплення глобальної-локальної соціально-економічної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Baldwin, R. (2009). The Great Trade Collapse: What Caused It and What Does It Mean? - In *The Great Trade Collapse: Causes, Consequences and Prospects*, ed. R. Baldwin. Centre for Economic Policy Research (CEPR) for VoxEU.org, 1–14. CEPR, The Graduate Institute, Geneva.
2. Coe, N., M.Hess, P.Dicken, J.Henderson (2004). Globalizing regional development: a global production networks perspective. – Royal Geographical Society (with The Institute of British Geographers).
3. Escaith, H., and F. Gonguet (2009). Supply Chains and Financial Shocks: Real Transmission Channels in Globalised Production Networks. – June 16, *VoxEU.org*.
4. Escaith, H., N. Lindenber, and S. Miroudout (2010). International Supply Chains and Trade Elasticities in Times of Crisis. – mimeo, World Trade Organization, Geneva.
5. Gereffi, G. (1994) The organisation of buyer-driven global commodity chains: how US retailers shape overseas production networks, - in G. Geref. and M. Korzeniewicz (eds), *Commodity Chains and Global Development*. Westport: Praeger, pp. 95–122.
6. Gereffi, G., J. Humphrey, and T. Sturgeon (2005). The Governance of Global Value Chains.” *Review of International Political Economy* 12 (1): 78–104.
7. Henderson J. (2005). Global production networks, competition, regulation and poverty reduction: policy implications. – University of Manchester , Centre for Regulation and Competition Workshop- p.3. - <http://www.competition-regulation.org.uk/conferences/mcr05/henderson.pdf>
8. Henderson J. and P. Dicken (2002). Global production networks and the analysis of economic development.- *Review of International Political Economy* 9:3 August 2002: 436–464
9. Malmberg, Anders and Maskell, Peter. (1997) “Towards an explanation of regional specialization and industry agglomeration. - *European Planning Studies*, 5:1, pp. 25 – 41.
10. Martin R. and Sunley P. (2006). Path dependence and regional economic evolution. – *Journal of Economic Geography*. – Volume 6, Issue 4. – pp. 395-437.
11. Sturgeon, Timothy, and Richard Lester (2004). The New Global Supply-base: New Challenges for Local Suppliers in East Asia. – In *Global Production Networking and Technological Change in East Asia*, ed. Shahid Yusuf, Anjum Altaf, and Kaoru Nabeshima, 35–87. Washington, DC: World Bank and Oxford University Press.

УДК 339.197

КРАВЧЕНКО Г.В.,

Криворізький технічний університет,
асистент кафедри менеджменту і адміністрування, аспірант

АНАЛІЗ РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Проведено аналіз резервів підвищення рівня конкурентоспроможності гірничо-збагачувальних підприємств, розглянуто їх основні групи. Запропоновано шляхи підвищення ефективності використання зазначених резервів.

Annotation. The analysis of the reserves of increasing the competitiveness of mining and dressing enterprises is performed, their main groups are considered. Ways to improve the efficiency of mentioned reserves use are offered.

Вступ. У сучасних умовах розвитку економіки нашої держави першочерговим завданням, що підлягає вирішенню управлінською ланкою підприємства будь-якої галузі, розміру та форми власності, є забезпечення вищого у порівнянні з його конкурентами рівня конкурентоспроможності. Його зростання досягається за рахунок якісної розробки та ефективного впровадження системи управління конкурентоспроможністю у довгостроковій перспективі.

Актуальним на сьогодні у сфері господарювання є питання не лише досягнення певного рівня конкурентоспроможності, а в умовах загострення конкурентної боротьби на ринку – його постійного підвищення. Вирішення цього питання можливе за рахунок наявності та ефективного використання резервів підвищення рівня конкурентоспроможності.

Особливої уваги вимагає процес пошуку цих резервів з метою забезпечення зростання рівня конкурентоспроможності підприємств пріоритетних галузей господарства України, однією з яких є гірничодобувна промисловість.

Постановка завдання. Визначити зміст резервів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства. Проаналізувати резерви підвищення рівня конкурентоспроможності гірничо-збагачувальних підприємств, розкрити особливості їх формування.

Результати дослідження. Питанням управління конкурентоспроможністю підприємств, що має на меті підвищення її рівня, присвячені наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Фатхутдінова Р.А. [1], Балабанової Л.В. [2], Савчука В.І. [3] та ін.

Резерви підвищення рівня конкурентоспроможності визначаються як невикористані та потенційні можливості підприємства, що пов'язані з його внутрішнім потенціалом та можливостями, що запропоновані зовнішнім середовищем [4, с. 217].

Невикористані можливості у свою чергу можна розглянути як втрати, що виникають унаслідок того, що керівництвом підприємства неповною мірою використовується власний потенціал організації та сприятливі умови зовнішнього середовища.

Що стосується резервів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства як потенційних можливостей, вони формуються за рахунок покращення зовнішніх умов функціонування діяльності підприємства, а також активного впровадження у виробничий процес результатів науково-технічного прогресу, підвищення рівня кваліфікації керівників та робітників підприємства, за рахунок удосконалення системи управління ним як узагальнюючого фактору формування резервів підвищення рівня конкурентоспроможності організації.

Науковці виділяють наступні групи розглянутих резервів:

- використання ринкової ситуації;
- використання організаційного потенціалу підприємства;
- використання виробничо-технологічного потенціалу підприємства;
- використання фінансово-економічного потенціалу;
- використання кадрового потенціалу.

Розглянемо детальніше зміст кожної групи резервів в умовах функціонування гірничо-збагачувальних підприємств.

Перша група резервів використання ринкової ситуації відображає умови зовнішнього середовища, що справляють сприятливий вплив на функціонування підприємства.

До найважливіших з них можна віднести:

- резерви використання державних програм по забезпеченню конкурентоспроможності підприємства;
- резерви правильного вибору цільового ринку та його сегменту;
- резерви правильного визначення умов діяльності на цільовому ринку.

Прикладом створення та використання цієї групи резервів може бути програма підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств ГМК, що застосовується на теперішній час і має назву «Державна програма розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу на період до 2011 року». Метою впровадження даної програми є технологічне та технічне оновлення підприємств галузі, удосконалення системи управління ними, їх структурна перебудова, підвищення ефективності використання виробничих потужностей, підвищення якості сировини та конкурентоспроможності товарної продукції, і як результат – покращення результатів їх діяльності [5].

Розглянемо резерви використання організаційного потенціалу гірничо-збагачувальних підприємств. Основними для даної галузі є:

- резерви використання науково-технічного потенціалу;
- резерви сертифікації;
- резерви маркетингового потенціалу підприємства.

Резерви науково-технічного потенціалу формуються за рахунок використання нових методів та технологій ведення виробничої діяльності, що має на меті економне використання усіх груп ресурсів підприємства та дозволить вплинути на економічні параметри конкурентоспроможності виготовляемої підприємством продукції, а саме оптимізувати величину та структуру виробничих витрат, і що є не менш важливим - на її якісні параметри.

Прикладом застосування цієї групи резервів може служити використання нового флотаційного методу збагачення концентрату, що використовується Інгулецьким ГЗК і дозволяє поліпшити якість продукції, підвищуючи вміст заліза у концентраті до 68-69%, в той час як звичайний метод збагачення дозволяє отримати лише 64,24%.

Невирішеним залишається питання оптимізації розміру та структури собівартості виробництва залізорудної сировини гірничо-збагачувальними комбінатами. Проведений аналіз собівартості показав, що від 57% до майже 70% операційних витрат складають матеріальні витрати.

Виробництво залізорудної сировини є матеріало- та капіталоємним. Цей факт лише підкреслює необхідність використання ресурсозберігаючих технологій.

Розглянемо резерви сертифікації. У підвищенні рівня якості продукції значну роль відіграють її стандартизація і сертифікація.

Сертифікація – це процедура, за допомогою якої визнаний у встановленому порядку орган документально засвідчує відповідність продукції, системи якості, системи управління якістю, системи екологічного управління, персоналу встановленим законодавством вимогам [6].

Сьогодні однією з обов'язкових умов виходу на міжнародний ринок є наявність у продавця продукції сертифікату відповідності, який є свідомством щодо її відповідності вимогам міжнародних стандартів ISO серії 9000, які мають на меті регулювання єдиних всесвітніх вимог до системи якості підприємств, що є постачальниками продукції.

Забезпечення рівня якості продукції відповідно до стандартів ISO серії 9000 – це одна з необхідних умов, що гарантують конкурентоспроможність товару.

На гірничо-збагачувальних підприємствах, зокрема Північному ГЗК, Центральному та Інгулецькому ГЗК діє система управління якістю, що є сертифікованою на відповідність міжнародному стандарту ISO серії 9001: 2000.

Але необхідно орієнтуватися на постійне покращення якісних параметрів продукції, що зможуть перевищувати параметри, заявлені у вказаних стандартах. Зазначене має на меті постійне зростання рівня конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

На сьогодні сировинним комплексом України майже не використовуються резерви маркетингового потенціалу підприємства, про що свідчить недосконала організація маркетингової діяльності підприємства, а саме недостатня увага, що приділяється маркетинговим дослідженням внутрішнього та зовнішнього ринків, а також невідповідність функцій, що виконуються маркетинговими відділами підприємств, умовам розвитку зовнішнього середовища. Недостатня увага також приділяється політиці ціноутворення, а саме питанням формування та оптимізації собівартості продукції. Актуальною залишається проблема удосконалення системи збуту продукції підприємства.

Створенню та використанню резервів маркетингового потенціалу сприяє розробка та реалізація ефективної стратегії його маркетингової діяльності.

Третя група резервів підвищення рівня конкурентоспроможності, що носить назву резервів виробничо-технологічного потенціалу, складається з таких резервів:

- використання основних фондів;
- оновлення структури основних фондів;
- вдосконалення технології виробництва;
- інтенсифікації технологічних процесів;
- скорочення технологічної підготовки виробництва;
- поліпшення матеріально-технічного забезпечення виробництва;
- зростання ефективності використання виробничих потужностей підприємства.

Зазначимо, що використання резервів цієї групи гірничо-збагачувальними підприємствами України є недостатнім. Про що свідчить застарілість техніки та технології, які забезпечують реалізацію виробничого процесу. Так, обладнання, що використовується, є морально та фізично застарілим, коефіцієнт його зносу досягає 50%. Деякі резерви цієї групи пов'язані з можливостями організаційного потенціалу підприємства науково-технічного напрямку.

Однією з важливих проблем реалізації виробничого процесу є недостатній рівень використання виробничих потужностей. Необхідно намагатися на практиці збільшити значення коефіцієнта використання виробничих потужностей, що свідчитиме про зростання ефективності використання обладнання підприємства та сприятливо позначиться на результатах його діяльності.

Отже, створенню та ефективному використанню резервів виробничо-технологічного потенціалу сприяє оновлення технічної бази, приділення значної уваги інноваційним процесам, а також підвищення ефективності використання виробничих потужностей підприємства. Вирішення зазначених завдань є можливим завдяки активній співпраці з науково-дослідними та проектними інститутами.

Важливою умовою підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства є створення та використання резервів його фінансово-економічного потенціалу. До цієї групи резервів відносять:

- резерви фінансової стійкості підприємства: резерви використання власного та позичкового капіталу;
- резерви інвестиційної привабливості підприємства;
- резерви використання цінних чинників підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Протягом останніх десяти років спостерігається погіршення фінансового стану багатьох вітчизняних гірничо-збагачувальних підприємств, про що може свідчити поступове скорочення значення коефіцієнта автономії та зростання значення коефіцієнта фінансової залежності, спостерігається також скорочення значення коефіцієнта фінансової стабільності майже у два рази. Аналіз динаміки показників фінансово-економічної діяльності гірничо-збагачувальних комбінатів, що у певні періоди часу їх функціонування не відповідають нормативним значенням, є негативною характеристикою діяльності та вказує на необхідність розробки ефективної фінансової стратегії, що сприятиме зростанню фінансової та ділової активності підприємства, і як результат – його інвестиційної привабливості як для українських, так й іноземних інвесторів.

Розглянемо ще одну не менш важливу групу резервів зростання рівня конкурентоспроможності підприємства – резерви використання кадрового потенціалу, до складу яких входять:

- резерви зменшення втрат робочого часу за рахунок зниження цілоденних та внутрішньозмінних втрат робочого часу;
- резерви підвищення кваліфікації кадрів;
- резерви підвищення творчої активності кадрів.

Скорочення втрат робочого часу сприятиме зростанню ефективності його використання, що у свою чергу позначиться на покращенні результатів діяльності підприємства.

Підвищення кваліфікації кадрів, а також їх творчої активності дозволить поліпшити якість та збільшити продуктивність роботи працівників.

Створенню та використанню розглянутої групи резервів сприяє застосування ефективної системи управління персоналом, дія якої розкривається через розробку ефективного мотиваційно – стимулюючого механізму та створення і постійне підтримання сприятливого психологічного клімату у колективі.

Наголосимо на необхідності виділити це одну групу резервів, що впливають на підвищення ефективності системи управління підприємством в цілому – резерви управлінського потенціалу. До їх складу можна віднести:

- резерви оптимізації організаційної структури;
- резерви удосконалення системи планування;
- резерви удосконалення системи контролю.

Так, оптимізація організаційної структури за рахунок зменшення ступеня її централізації має на меті досягти скорочення часу, що витрачається на прийняття управлінських рішень, а також скорочення витрат на утримання апарату управління підприємством.

Резерви удосконалення системи планування можуть бути створені за рахунок використання гнучкої системи стратегічного планування діяльності підприємства, що забезпечує його швидку адаптацію до мінливих умов зовнішнього середовища.

Резерви удосконалення системи контролю мають на меті скорочення втрат матеріальних та фінансових ресурсів за рахунок проведення безперервного контролю діяльності підприємства і забезпечення своєчасного реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищах з метою зменшення їх негативного впливу на діяльність організації. Розроблена та активно застосовувана система контролю повинна торкатися усіх процесів, що забезпечують функціонування підприємства, а саме: управління якістю продукції, виробничого процесу, фінансової діяльності, роботи персоналу та ін.

Висновок. Таким чином, із зазначеного видно, що усі групи резервів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства пов'язані між собою, їх створення та активне використання сприяє розробці комплексної стратегії зростання його конкурентоспроможності, що дозволить укріпити конкурентні позиції підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации : учеб. пособ. – М. : Эксмо, 2004. – 544 с.
2. Балабанова Л.В. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємств /Л.В. Балабанова, В.В. Холод. – К. : ВД Професіонал, 2006. – 448 с.
3. Савчук В.І. Системи управління конкурентоспроможністю : підручник / В.І. Савчук, Д.А. Корж. – К. : Знання, 2002. – 310 с.
4. Варава Л.М. Управління конкурентоспроможністю на підприємствах сировинних галузей: Монографія/ Л.М. Варава, О.А. Темченко. - Кривий Ріг: Вид. центр КТУ, 2009. –254 с.
5. Про затвердження Державної програми розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу на період до 2011 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 967 від 28.липня 2004р.
6. Про підтвердження відповідності: Закон України// Відомості Верховної Ради України. 2001. N 32. Ст. 169; із змінами, внесеними згідно із Законами N 2116-IV від 21.10.2004. Відомості Верховної Ради України. 2005. N 2. Ст.33, N 3164-IV від 01.12.2005 Відомості Верховної Ради України. 2006, N 12, Ст.101, N 882-VI від 15.01.2009. Відомості Верховної Ради України. 2009. N 24. Ст.297, Кодексом N 2755-VI від 02.12.2010.

УДК 330.352:338.46

КУСИК Н.Л.,

Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова,
зав. кафедрой бухгалтерского учёта, анализа и аудита,
к.э.н., доц.

ПОДХОДЫ К ОБЕСПЕЧЕНИЮ СБАЛАНСИРОВАННОСТИ МЕХАНИЗМА ВОЗМЕЩЕНИЯ ЗАТРАТ НА УСЛУГИ НЕПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПОДСИСТЕМЫ

Анотація. У статті показана синтезована кластерно-сегментарна структура невиробничої підсистеми сфери соціального відтворення соціально-економічної системи. Представлена сукупність кластерів та сегментів, як взаємопов'язаних і взаємсприяючих елементів, спрямованих на комплексне відтворення «біо-трудо-соціо - людини». Продемонстрований взаємозв'язок «кластер - сегмент», що складається з приводу відшкодування витрат на послуги невиробничої підсистеми. Обґрунтовано необхідність комплексного вивчення окремого кластеру з точки зору збалансованої присутності в ньому кожного сегменту.